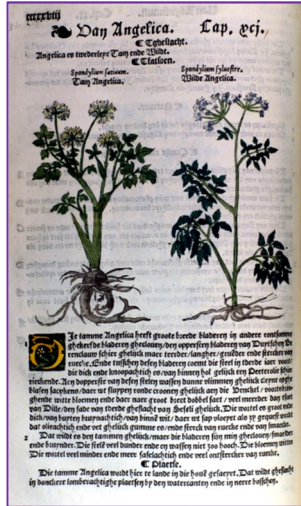

Geneesmiddelen tegen de pest

Oorzaken van pest zijn de pestbacillen die door wilde knaagdieren verspreid worden. (Niet alleen de rat zoals men destijds eerst dacht). Pest komt nog steeds voor. Jaarlijks komen er nog zo'n 4 000 pestgevallen voor. (Madagascar, India...) Een snelle diagnose is onontbeerlijk voor een succesvolle behandeling met antibiotica. Sinds 2003 heeft men resultaat na onderzoek na... 15 minuten. Van 1978 tot 1992 vielen er volgens de Wereldgezondheidsorganisatie toch nog 1451 doden in 21 landen. Of er dus écht geneesmiddelen bestonden in 1559 – 1669 is dus nog de vraag.

			Voor het gebruik diende de " pestilentie wortel ghedrooght, ghepoedert en met wijn ghedroncken te worden. Op deze manier was het een seer costelijcke medecijne teghen die pestilentie ende pestilentialle cortsen, want zij doet den mensche sweeten, ende daer duer drijft zij alle fenyn en quaet vier vander herten."
Rembert Dodoens (1518-1585) uit Mechelen, professor aan de Leuvense Universiteit noemt in zijn <i>Cruydenboeck</i> verschillende planten op die tegen de pest kunnen gebruikt worden.	De bijzonderste is de <i>Pestilentie wortel</i> of het dokkerblad dat nog steeds langs de Herk groeit.		
	"Als yemant teghenwoordich die haestighe sieckte heeft... zo salmen terstont van deze wortel gepoedert een vierendeel loots tswinters met wyn, ende tsoomers met water van Roosen drinchen ende daer mede wel gedeckt liggen tot datmen wel ghesweet heeft."		
Een andere plant van dezelfde professor was de <i>Angelica Sylvestris</i> of de <i>Engelwortel</i> schrijft hij op bladzijde 256 van zijn kruidenboek.	<i>Carlina Sylvestris</i>, een soort distel prijst hij eveneens aan naast ... appelsienen.	Later wordt het ge- zel onder de armen uitgebrand met duivelsteen, vervolgens legt men er de wortel of knol op van de lisplant.	

Remedie van Bomel, de bekwaamste: Deze opende het gezwel of sneed er door, dan legde hij er een trekplaaster op, gemaakt bijvoorbeeld van de waelwortel (consolida major). Iemand anders priijst de inwrijving aan met raapolie, bladeren van raapkool of van wegbree.

Enfin comme si tous les malheurs devaient s'abattre sur sa personne, voilà que la peste lui enlève son vicaire Van Grootloon. Bientôt ce fléau vint l'atteindre lui aussi et le conduisit presque jusqu'aux portes du tombeau. Heureusement il connaissait certains remèdes. Il se les appliqua et récupéra la santé

"Helleboris" noemt Wendelen in een brief aan Puteanus als remedie voor de pest. Eenzelfde remedie stuurt Puteanus door aan zijn vriend Philippe Chiflet. (Archief Besançon)

Een bijzondere vermelding voor de Herkse Mantelmadonna (Mechelen +/-1600). De Mater Misericordiae (moeder van barmhartigheid) vindt haar oorsprong in een legende, die Caesarius von Heisterbach verhaalt in zijn "Dialogus Miraculorum". De eigenlijke oorsprong ervan ligt heel waarschijnlijk nog veel verder. De grote verspreiding van dit motief werd vooral in de hand gewerkt via het "Speculum Humanae Salvationis", een 16de eeuwse blokboek waarin het is opgenomen. De mantelmadonna werd aangeroepen tegen lichamelijke gevaren, vooral tegen de pest. Het reliëf is gevat in zijn oorspronkelijke vergulde houten lijst met

beslagwerkmotieven. De initialen VE wijzen op een lid van de familie Van Eeghem, mogelijk Lieven Van Eeghem. Deze beeldhouwersfamilie was te Mechelen werkzaam van de tweede helft van de 16de eeuw tot de eerste helft van de 17de eeuw.

De samenstellers van de catalogus uit 1980 hebben dit reliëf echter verkeerd geïnterpreteerd: de pijl aan de voeten van de grootste persoon verwijst naar H. Ursula. Deze heilige werd vooral aanbeden door weeskinderen, tegen hoofdpijn en voor het sterven van een goede dood. Of dit reliëf effectief ten tijde van de pest werd vereerd is niet geweten.

Wanneer men een tekening ziet van de snaveldokter is het deze wel uit 1656 van een pestmeester uit Rome of Venetië. De snavel diende om kruiden in te stoppen tegen de stank, dit hield de besmetting niet tegen maar de lange kleding zou het lichaam wel genoeg beschermd hebben tegen de vlooien. In Herk droeg men waarschijnlijk wel lange klederen maar wordt er geen melding gemaakt van een snavelmasker.

In Vlaanderen had men verscheidene pestheiligen waarvan Sint-Rochus in onze streken veruit de bekendste is. De Sint-Rochus in Donk draagt zijn opdracht die hij - volgens de Legenda Aurea - kreeg van een engel enkele dagen voor zijn dood in zijn kerker bij zich: ERIS IN PESTE PATRONUS. Gij zult de patroon zijn van de pestlijders. Rochus is uitgebeeld volgens de iconografische traditie: gekleed in pelgrimsuitrusting, met ontbloot bovenbeen, en met een hond aan zijn zijde